

۲۴۴۵. ۴۳

سرزمین خورشید

روایت عاشقانه از سوانح العشاق

www.ketab.ir

محمد معیری

نادر پیروز

اثری از

سرمشنامه: پیروز، نادر، ۱۳۵۹- | عنوان و نام پدیدآور: سرزمین خورشید: روایت عاشقانه از سوانح العشاق/ اثری از نادر پیروز، محمد معیری. | مشخصات نشر: تهران، دانه، ۱۴۰۲. | مشخصات ظاهری: ۲۱۲ ص. | ۱۶ × ۱۱/۵ سم. | شابک: ۳-۳۶۳-۲۵۰-۶۰۰-۹۷۸ | وضعیت فهرست نویسی: فیفا | یادداشت: کتاب حاضر بر اساس کتاب «سوانح العشاق» اثر احمد بن محمد غزالی است. | یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۱۱ - ۲۱۲. | عنوان دیگر: روایت عاشقانه از سوانح العشاق. | موضوع: عرفان | موضوع: عشق (عرفان) | * (Love Mysticism) | شناسه افزوده: معیری، محمد، ۱۳۵۹- | شناسه افزوده: غزالی، احمد بن محمد، ۵۲۰-۵۳۰ق. | سوانح العشاق | رده بندی کنگره: BP۲۸۶ | رده بندی دیوبی: ۲۹۷/۸۳ | شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۶۲۰۸۵ | اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیفا | تاریخ درخواست: ۱۴۰۲/۰۹/۲۷ | تاریخ پاسخگویی: | کد پیگیری: ۶۴۰۱۶۴۹

نشر دانه

سرزمین خورشید، روایت عاشقانه از سوانح العشاق

نویسنده: نادر پیروز، محمد معیری

مدیر تولید: دانهوش سا:مند

طرح جلد و صفحه آرایی: محمد علی خفاجی

ناشر: دانه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: شریف

نوبت چاپ: دوم، ۱۴۰۳

شمارگان: ۲۲۰ نسخه

شابک: ۳-۳۶۳-۲۵۰-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۱۹۵۰۰۰ تومان

این اثر مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هرکس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

تهران: خیابان استاد مطهری، خیابان سلیمان خاطر، کوچه اسلامی، شماره ۴/۲

تلفن: ۸۸۸۴۶۱۴۸ - ۸۸۸۴۲۵۴۳ | کدپستی: ۱۵۷۸۶۳۵۸۳۱

تلفن دفتر توزیع و پخش دانه: ۶۶۴۷۶۳۷۵ و ۶۶۴۶۲۰۶۱

www.danjehpub.com | info@danjehpub.com

پیشگفتار

پروردگار متعال را شاکریم که فرصت نوشتن این کتاب را به ما عطا نمود. کتابی که پیش رو دارید باهدف آشنایی بهتر و بیشتر نسل امروز فردا با عشق حقیقی و حقیقت عشق نگاشته شده است. مفهوم عشق در کلام و بیان نمی‌گنجد. و اگر بنا باشد توضیح درباره آن داده شود زبان فارسی یکی از بهترین راه‌هاست. چرا که ادبیات فارسی زبان عشق است.

این کتاب بر پایه کتاب مستطاب «سوانح العشاق» اثر عارف و حکیم نامی جناب احمد غزالی روایت شده است. روایتی ساده، بی‌پیرایه و عاشقانه.

در مورد احمد غزالی و کتاب سوانح که به‌راستی از میراث جهانی و قله‌های معرفت بشری است متخصصین امر

بسیار گفته و نوشته‌اند. غزالی از مهم‌ترین بنیان‌گذاران مکتب «اصالت عشق» است. کتاب سوانح آخرین اثر اوست که به گفته خودش بنابه درخواست یکی از مهم‌ترین دوستانش نوشته شده است. غزالی و کتاب سوانح در طی قرون متمادی همچون خورشیدی تابان بر دایره‌روان عشق تابیده و آنان را در مسیر وصال راه‌نمایی نموده است.

کتاب پیش رو بر اساس نسخه تصحیح شده توسط جناب آقای قاسم کشکول‌نگاشته شده است. کوشش نگارندگان بر این بوده است تا با تلخیص و روایت کتاب به زبان امروزی و بهره‌گیری از آثار و تجربیات دیگر عرفا و حکما چون سعدی شیرازی، مولانا دین بن عربی، شهاب الدین سهروردی و... راه را بر رهروان عشق هموارتر نمایند. یقیناً علاقه‌مندان می‌توانند با مراجعه به نسخ معتبر و پژوهش‌های صورت گرفته در مورد جناب غزالی و آثار و احوال او بسی بیشتر بهره‌مند گردند.

این کتاب مرهون رهنمودها و محبت وافر افراد بسیاری

است. در این مجال کمال سپاس و قدردانی خود را از استاد ارجمند جناب آقای دکتر علی حسین سازمند و برادران عزیزمان جناب آقای آرتا پیروز و مهرداد زحمتکش عرض می‌کنم.

یکی از نقاط مشترک میان «عشق» و کتاب «سوانح العشاق» همین موردی است که از نام کتاب نیز پیداست تصادفی بودن آن است. کتاب سوانح نیز به طور تصادفی به دست هر یک از ما رسید و از بدو آشنایی تحولی بنیادین در ما ایجاد نمود. درست همانند انقلابی که یک معشوق در دل عاشق ایجاد می‌نماید. با ورود بر روح پرفتح جناب احمد غزالی و همه عاشقان وصالی که مشوق نگارش این کتاب بوده‌اند شما را به خواندن این اثر فرامی‌خوانیم.

راه عشق پر رهرو باد!

نادر پیروز

محمد معیری

آشنایی با زندگانی و اندیشه‌های احمد غزالی

احمد بن محمد الوسی غزالی از فقها و عرفای نامی قرن پنجم و ششم هجری قمری است. او متولد طابران طوس در خراسان است. برادر بزرگتر احمد غزالی متکلم، فقیه و صوفی بزرگ ایران و جهان اسلام ابوحامد محمد غزالی صاحب کتاب مشهور احیاء علوم الدین به زبان عربی و کیمیای سعادت به زبان فارسی است.

این دو برادر در کودکی پدر خود را از دست دادند. تربیت آنها به استاد و مربی زاهد و متقی به نام احمد رادکانی سپرده شد. هر دو در طوس به تحصیل علوم دینی پرداختند. احمد غزالی در همان سنین جوانی به عرفان و تصوف گرایش پیدا کرد و تمام عمر خود را در این مسیر پیمود. امام محمد غزالی نیز علی‌رغم

اخذ بالاترین مدارج فقهی و کسب عالی‌ترین مناصب علمی در بارگاه خواجه نظام‌الملک طوسی، تدریس در نظامیه بغداد و حضور نافذ در دربار پادشاهان سلجوقی در سال‌های پایانی زندگانی‌اش به تصوف روی آورد. او در خانقاه در طوس که برای مریدانش برپا کرده بود در ۵۵ سالگی درگذشت.^۲

احمد غزالی را استاد مرید ابوبکر نساج طوسی شد که با چهار واسطه شاگرد حمید بغدادی است. پس از درگذشت نساج طوسی (در حدود سال ۴۸۸ هجری قمری) احمد غزالی دیگر به عنوان یکی از بزرگ‌ترین برجسته شهرت پیدا کرده بود و بنا به درخواست بزرگ‌ترین مدتی جانشین او در نظامیه بغداد گشت و به تدریس پرداخت. غزالی در بغداد و شهرهای دیگر به فارسی و عربی مجالس وعظ داشت و آنچنان در وعظ بلیغ و فصیح بود که نه تنها عوام از مجالس او استقبال می‌کردند بلکه علما و دانشمندان نیز در آن حاضر می‌شدند. بیشتر تذکره نویسان غزالی را فقیهی دانسته‌اند که مجالس وعظش

بر فقاہتش غلبه داشت.^۳ غزالی به هر شهری که سفر می کرد علاقه مندان زیادی می یافت و از این روی بسیار شهرت داشت. از مهم ترین شاگردان غزالی می توان به محدث بزرگ شیعه ابن شهر آشوب و عبدالواحد آمدی مولف غرر الحکم و دررالکلم اشاره نمود. عین القضاة همدانی و ابو نعیم سهروردی نیز از مشهورترین مریدان وی بودند.^۴

مهم ترین آثار به جامه آمدن از احمد غزالی عبارت اند از سوانح (در باب عشق و محالته عشق)، رساله الطیر (اثری عرفانی در قالب داستان پرندگان)، مکاتبات و رساله عینیه (نامه نگاری های عراقی با مریدانش که مشهورترین آنها عین القضاة همدانی است)، مجالس (ثبت و تقریر موعظه های او توسط مریدانش) التبرید فی الکلمات التوحید (کتابی در باب لا اله الا الله و مباحث مربوط به توحید)، بحرالمحبه فی اسرار الموده (تفسیر سوره یوسف به عربی) و لباب الاحیاء (خلاصه احیاء علوم الدین به زبان عربی).^۵

آشنایی با اندیشه و نوع نگرش غزالی بسیار آموزنده و همچنان مهم است. آنچه مشخصا در مورد آرای غزالی و کتاب سوانح در این مجال می‌توان یادآور شد این است که تا پیش از غزالی نگاشتن اثری مستقل در باب عشق سابقه ندارد. پیش از آن صوفیان واژه محبت را بکار می‌بردند که برگرفته از کتاب قرآن و برای تبیین ارتباط میان انسان و پروردگار متعال ذکر می‌شده است. اما به کار بردن لفظ عشق و عنوان این مطلب که اساس خلقت بر پایه عشق است و رابطه میان خالق و مخلوق رابطه‌ای عاشقانه است از سوی غزالی به صراحت مطرح می‌شود. از این روی او از مهم‌ترین بنیان‌گذاران مکتب اصالت عشق است. کتاب سوانح یکی از نخستین آثار مکتوب جهان در باب روان‌شناسی عشق است. غزالی زمانی که به عاشق و معشوق می‌پردازد از هر گونه تعصبات و تبعیضات رایج زمان خود و حتی امروز به دور است. یکی دیگر از ویژگی‌های برجسته دیدگاه او در مورد عشق توجه به حسن و جمال و زیبایی است. از نظر غزالی زیبایی یکی از ارکان جدایی‌ناپذیر عشق است. عشق

بدون نیکویی و زیبایی معنا ندارد. احمد غزالی عشق دنیوی و به اصطلاح عشق مجازی را جدای از عشق الهی نمی داند و به زعم او عشق امری واحد است. غزالی طبع شعر نیز داشته و پاردای از ابیات به کاررفته در سوانح و دیگر کتابهایش سروده شخص اوست. آمیختن نثر به نظم یکی دیگر از ابتکارات اوست.^۶

یکی از بارزترین ویژگیهای احمد غزالی صراحت لهجه اوست. او از عشق بی پرده سخن می گوید و هیچ گاه افکار و اندیشه های خود را پنهان نمی کند. غزالی محافظه کار و عافیت طلب نیست. جالب تر آنکه افرادی چون منصور حلاج، سهروردی و یا شاگرد راستین غزالی عین القضاات همدانی همگی در برابر تیغ جهل جزم اندیشان تا اعدام پیش رفتند و در راه عشق و حقیقت به قتل رسیدند. اما احمد غزالی در برابر همه لعن ها، طعنه ها، تکفیرها و تهدیدها جان سالم به در برد. القاب و عناوین بسیاری برای تجلیل و تکریم از شخصیت او به کاررفته است که از آن جمله می توان به ابوالفتوح، مجدالدین، شیخ الاسلام،

جنید ثانی و... اشاره نمود.^۷ بنا بر منابع موجود او در سال ۵۱۷ هجری قمری و به احتمال قوی تر در سال ۵۲۰ هجری قمری در قزوین از دنیا رفت. پس از وفات وی نیز در چند نوبت تلاش هایی برای تخریب آرامگاهش از سوی سلاطین و بدخواهان صورت گرفت که در نهایت همگی ناکام ماند. مقبره او در زیرزمین کوچک مسجد احمدیه قزوین واقع است.^۸

اندیشه و آثار غزالی بر آندگان تأثیر شگرفی داشته است. نام درخشان او در میان عرفا و مشایخ بزرگ و سلاسل صوفیه همواره ذکر شده است. سوانح آخرین اثر غزالی است که سه سال قبل از فوتش نگاشته شده است. سوانح حاصل یک عمر تجربه و تلاش علمی و عملی اوست. بسیاری از تصاویر شاعرانه و مضامین عاشقانه که از قرن هفتم هجری قمری در میان آثار عرفا و ادبا و شاعرانی چون عطار و عراقی و حافظ مشهود است به وسیله غزالی ابداع، احیا و شایع شده است. عطار در نگارش منطق الطیر، حمیدالدین ناگوری در لواطح،

سعدی شیرازی در گلستان، عبدالرحمان جامی در تألیف
لوايح، فخرالدین عراقی در نوشتن لمعات و بسیاری
دیگر از بزرگان ادب و اندیشه از احمد غزالی الهام
گرفته‌اند و از او و میراثش الگوبرداری نموده‌اند. به طور
خلاصه، بیست و نفرادی که در قرون اخیر در ادبیات فارسی
به مقوله بیست و نه پرداخته‌اند دانسته یا نادانسته به نوعی
از او تأثیر پذیرفته‌اند. احمد غزالی آموزگار عشق است.
نیک‌بختانه آموزه‌های عاشقانه او در اختیار همه ماست.

مقدمه

هدف از نگارش این کتاب که مشتمل بر فصل‌های گوناگون است تعریف و معناکردن «عشق» از زوایای مختلف می‌باشد. هر چند نمی‌توان معنای حقیقی «عشق» را در ظرف محدود حروف و کلمات گنجاند. چرا که «عشق» حقیقتی ناب و متعالی است و دستان سست و لرزان واژگان ار دامن عشق کوتاد است. با این وجود کوشش ما این است که این معانی والا را در قالب حروف و زبان شرح دهیم. پس چنانچه در میان فصول این کتاب نارسایی‌هایی به نظر خوانندگان رسید به خاطر محدودیت واژگان در انتقال مفاهیم است نه به دلیل ابهام در حقیقت موضوع.^{۱۰}